

Kommunal- og regionaldepartementet
Bolig- og bygningsavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Oslo, 15/09/2006

Bellonas kommentarer til endringer i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven

Vi viser til brev datert 13. juni 2006, der vi inviteres til å kommentere forslag til endringer i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven, og bringer med dette våre synspunkter på forslagets del om energikrav i bygninger.

Innledning

Bellona er fornøyd med at Regjeringen foreslår å skjerpe kravene til energieffektivitet i bygninger. Vi har over flere år arbeidet for innføring av slike krav, og var derfor glad for at det i Soria Moria-erklæringen ble presentert en ambisjon om å gjøre lavenergiboliger til standard. Bellona støtter derfor intensjonene i forslaget til ny TEK, og vil understreke at vårt hovedanliggende i denne saken, er å gi vår fulle støtte til Regjeringens hovedintensjon om å sikre at nye bygninger og bygninger som rehabiliteres skal ha et vesentlig lavere energibehov enn dagens standard.

Klima og energibruk

Dersom den globale middeltemperaturen skal stabiliseres på et nivå to grader høyere enn 1990-nivået, må konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren stabiliseres på 450 ppm innen 2050. For å oppnå en slik stabilisering må utslippene halveres innen femti år, og reduseres med nærmere åtti prosent innen 2100. På grunn av tregheten i klimasystemet, vil altså selv en rask nedgang i utslippene ikke kunne forhindre at den globale middeltemperaturen forblir noe høyere enn normalt i flere hundre år. Per i dag øker de globale klimagassutslippene på grunn av økt forbruk av energi. Selv om Norge har en stor andel fornybar vannkraft i vår forsyning av elektrisitet, er forbruket av fossil energi også i Norge større enn forbruket av fornybar energi, når varme og transport inkluderes. Videre er Norge en del av et nordisk kraftmarked, der forurensende gass- og kullkraftverk utgjør en stor del av produksjonen, slik at all bruk av energi også i Norge medfører en klimakostnad.

Stilt overfor behovet for langt større utslippsreduksjoner enn de forpliktelser Norge har påtatt seg gjennom Kyotoprotokollen, vil implementering av et langt større spekter av tiltak enn de som vurderes i ulike sektorer i dag bli nødvendig. Tidsperspektivet er langt, men ikke lengre enn vanlig levetid for bygninger. På grunn av bygningers lange levetid, må et langsiktig klimaperspektiv legges til grunn for utforming av krav til energibruk.

Også med et kortsiktig økonomisk perspektiv er strengere krav til bygningers energiytelse lønnsomt. For samfunnet utgjør slike krav i følge Sfts tiltaksanalyse et av de mest lønnsomme tiltakene Norge kan gjennomføre, men også for brukerne av bygninger vil reduserte driftskostnader kompensere for noe økte investeringskostnader.

Ambisjonsnivået

Regjeringens løfte i Soria-Moria-erklæringen om å gjøre lavenergiboliger til standard gjennom nye byggforskrifter, vil et stykke på vei være oppfylt dersom forslaget til ny TEK gjøres gjeldende. I følge Sintefs håndbok for planlegging av passivhus og lavenergiboliger, er det vanlige kravet til en lavenergibolig at den totale energibehovet er under 100 kWh per kvadratmeter. I høringsutkastet er det foreslått rammekrav for småhus på 125 kWh/kvm og 110 kWh/kvm for boligblokker samt energitiltakskrav som skal gi samme resultat. Selv om forskriften dermed ikke helt vil oppfylle Regjeringens løfter i Soria-Moria erklæringen, vil forskriften gi en så vidt stor forbedring i forhold til dagens standard, at vi finner ambisjonsnivået tilfredsstillende. Likevel vil vi påpeke at potensialet for ytterligere forbedringer er til stede, og at man bør ha som langsiktig mål å hente ut også dette potensialet. Vi konstaterer at det i dag bygges enkelte eneboliger med energibehov som ligger *vesentlig* under de foreslåtte kravene, og ber Regjeringen ta sikte på en videre innstramming av energikravene i framtiden. En utbredt innvending mot det foreliggende forslag til TEK, har vært at den utløser et stort behov for omstilling i byggebransjen. Vi tror ikke dette er noe avgjørende problem, men det taler for at langsiktig forutsigbarhet vil gjøre ytterligere framtidige innstramminger enklere. For eksempel kan man allerede nå sette i gang utforming av forskrifter som skal gjelde for eksempel fra 2015. Dersom bransjen gis tid, kan man i neste omgang gå lengre i å hente ut potensialet for energieffektivisering i bygninger.

Tilført energi vs netto energibehov

Bellona mener det er riktig å stille krav til netto energibehov, framfor tilført energi. Dette gir incentiver til en best mulig bygningskropp, som uavhengig av tekniske installasjoner mht på energiproduksjon holder energiforbruket lavest mulig over tid. Et godt bygg er ikke til hinder for bruk av miljøriktige energikilder.

Rammekravsmodellen vs energitiltaksmodellen

Bellona har ikke sterke synspunkter på hvilken modell som er best egnet, men det synes fornuftig å kombinere de to modellene. Fordeler og ulemper med to modellene er godt beskrevet i høringsnotatet, og vi synes mye taler for at utbygger skal kunne velge mellom de to modellene når kravene skal oppfylles.

Forslag til regulering av energiforsyning

Høringsutkastets § 8-24 *Tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder* er svært uklar. Både definisjonen av begrepet "tilrettelegging", begrepet "kan dekkes" og begrepet "lønnsomt i et livsløpsperspektiv" gir for store tolkningsmuligheter til å skulle avklares gjennom retningslinjer. Vi mener forskriften bør spesifisere at brukeren av bygget uten videre skal kunne ta i bruk ny fornybar energi til oppvarming, uten bygningstekniske inngrep. For eksempel vil en bolig med pipeløp etter vår oppfatning oppfylle kravet, ved at en vedovn eller pelletsovn kan installeres uten videre. For større bygg bør det stilles krav om vannbåren varme.

Når det gjelder forutsetningen om lønnsomhet i et livsløpsperspektiv, mener Bellona at denne formuleringen gir alt for store muligheter for å unnslippe kravet. Selv om retningslinjer vil kunne slå fast lønnsomhetskriterier, diskonteringsrente osv, er det en kjensgjerning at man i de fleste tilfeller kan "regne bort" et prosjekt på papiret – dersom man ønsker det.

Dersom det er ønskelig med en mulighet for unntak fra kravet til energiforsyning, mener vi det bør knyttes til byggets energibehov, framfor lønnsomhet. I tilfeller der det kan dokumenteres at bygningen knapt har noe oppvarmingsbehov, kan det gis unntak fra kravet om ny fornybar varme.

Tilknytning til fjernvarme bør ansees som oppfyllelse av kravet til ny fornybar varme.

Energibehov til varmt tappevann

Forskriftsforslaget legger opp til at beregning av byggets netto energibehov skal ta utgangspunkt i "låste" bruksavhengige data mht brukstider, innetemperaturer, varmtvannsbehov og energibehov til utstyr og belysning. Bellona mener det er uheldig at energibehov til varmtvann i boliger låses. Varmtvann utgjør en stor del av boligens energiforbruk, og i motsetning til annet utstyr, er varmtvannsbereder en del av bygningens faste installasjoner. Videre er potensialet for effektivisering stort – både innenfor tradisjonelle elektriske varmtvannsberedere, og mer avanserte løsninger med varmegjenvinning av avløpsvann. Vi ber derfor om det vurderes ulike alternativer som kan utløse potensialet for energisparing knyttet til varmtvann.

Et alternativ kan være å låse forbruket av varmt tappevann, men ikke energimengden som går med til å produsere dette. Dette vil samsvare med at man låser innetemperatur, men ikke energimengden som skal til for å opprettholde denne temperaturen.

Et annet alternativ om kan være å stille konkret krav til berederens energiytelse, for eksempel at den skal være energiklasse A.

Siden energibehovet til varmt tappevann utgjør en stor del av boligens energibehov, er det etter Bellonas oppfatning også naturlig å vurdere krav til at også dette skal være underlagt krav om tilrettelegging for ny fornybar energi, jf. § 8-24. I dag finnes det enkle og kostnadseffektive løsninger for varmtvannsberedere som er knyttet til varmepumper, pelletsovner eller solvarme.

Fritidsboliger

Det foreslås i høringsutkastet ut unntak for kravene til energibehov for fritidsboliger mindre enn 80 kvm. Vi fraråder et slikt unntak. Med en gjennomsnittsstørrelse for nye fritidsboliger på 87 kvm i 2005, vil en stor andel av nye fritidsboliger komme utenfor kravet. Det er grunn til å anta at mange av disse har innlagt vann og strøm. Dersom hensikten er å gi incentiver til nøkterne hytter, mener vi at unntak fra kravet bør knyttes til hvorvidt hytta er knyttet til strømmettet, og ikke minst, hvorvidt den har innlagt vann. Hytter med innlagt vann har vanligvis elektrisk oppvarming påkoblet hele vinteren, uavhengig av bruk, for å unngå frostskafer på vannrør.

Unntak for laftede hus

Unntak for laftede hus er etter Bellonas oppfatning meningsløst. Dersom formålet er å støtte opp om visse konstruksjonsmåter, vil unntaket for laftede hus og tilsvarende tradisjonelle konstruksjonsmåter innebære en usaklig forskjellsbehandling i forhold til andre tradisjonelle konstruksjonsformer. Videre er laftede hus konkurransedyktige i markedet, blant annet på grunn av stor import fra Russland, slik at et unntak for laftede hus vil utgjøre et vesentlig smutthull i energikravene. Dessuten er utbredelsen av nye laftede hus i Norge så vidt stor at tradisjonen ikke har noe behov for særlig beskyttelse. Snarere utgjør de fleste laftede hus som oppføres i dag et fremmedelement i sitt lokalmiljø, enten de befinner seg i hittil urørte fjellområder, der det tradisjonelt ikke bygges hus, eller i byer, der andre arkitektoniske uttrykk er mer stedstilpasset.

Dersom det likevel er ønskelig å beskytte laftede hus, bør eventuelt unntak for kravene til netto energibehov kompenseres med strengere krav til tilført energi, jf avsnitte nedenfor.

Energikrav for rehabilitering av eksisterende bygg

Siden krav isolasjon i noen tilfeller er vanskelig å oppfylle ved rehabilitering av eksisterende bygg, blant pga risiko for råte, vernestatus, med videre, mener Bellona det kan være hensiktsmessig å vurdere en alternativ modell for rehabilitering. I stedet for fullstendig dispensasjon fra kravet, basert på skjønnsmessige vurderinger, kan det åpnes for en alternativ vei til oppfyllelse av kravet, for eksempel gjennom absolutt krav til ny fornybar energi, kombinert med konkrete krav til strømstyringssystemer, spesifikke krav til varmtvannsbereder og lignende.

Med vennlig hilsen

Marius Holm